DOMSTOLENS DOM (Fjerde Afdeling)

2. april 2009*

I sag C-83/08,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 234 EF, indgivet af Thüringer Finanzgericht (Tyskland) ved afgørelse af 28. november 2007, indgået til Domstolen den 25. februar 2008, i sagen:

Glückauf Brauerei GmbH

mod

Hauptzollamt Erfurt,

har

DOMSTOLEN (Fjerde Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, K. Lenaerts, og dommerne T. von Danwitz, R. Silva de Lapuerta, E. Juhász og G. Arestis (refererende dommer),

* Processprog: tysk.

generaladvokat: Y. Bot
justitssekretær: fuldmægtig B. Fülöp,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 18. december 2008,

efter at der er afgivet indlæg af:

— Glückauf Brauerei GmbH ved Rechtsanwalt H. Deiters samt ved Steuerberater og Wirtschaftsprüfer J. Werner

— den græske regering ved O. Patsopoulou, S. Alexandriou og I. Pouli, som befuldmægtigede

— den portugisiske regering ved L. Inez Fernandes og C. Guerra Santos, som befuldmægtigede

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved W. Mölls, som befuldmægtiget,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 4, stk. 2, i Rådets direktiv 92/83/EØF af 19. oktober 1992 om harmonisering af punktafgiftsstrukturen for alkohol og alkoholholdige drikkevarer (EFT L 316, s. 21).

2 Denne anmodning er blevet fremsat i forbindelse med en tvist mellem Glückauf Brauerei GmbH (herefter »Glückauf«), et selskab efter tysk ret, og Hauptzollamt Erfurt (herefter »Hauptzollamt«) i anledning af sidstnævntes afslag på over for dette selskab at anvende en reduceret punktafgift på øl.

Retsforskrifter

Fællesskabsbestemmelser

3 Følgende fremgår af tredje betragtning til direktiv 92/83: »For at det indre marked kan fungere tilfredsstillende, bør der fastsættes fælles definitioner for alle de pågældende produkter.«

4 Af syvende betragtning til dette direktiv fremgår, at hvad angår øl fremstillet i små uafhængige bryggerier og ethanol fremstillet i små destillerier er det nødvendigt at finde fælles løsninger, som gør det muligt for medlemsstaterne at anvende reducerede punktafgiftssatser for disse produkter.

5 Det fremgår af. betragtning 17 til dette direktiv, at i de tilfælde, hvor medlemsstaterne har mulighed for at anvende reducerede satser, må disse satser ikke føre til konkurrencefordrejning i det indre marked.

6 Artikel 4 i direktiv 92/83 bestemmer:

»1. Medlemsstaterne kan for øl, der brygges af små uafhængige bryggerier, på følgende betingelser anvende reducerede punktafgiftssatser, som kan være forskellige alt afhængigt af den årlige produktion på de pågældende bryggerier:

— De reducerede satser gælder ikke for virksomheder, der producerer over 200 000 hl øl om året.

— De reducerede satser, der kan ligge under minimumssatsen, må ikke ligge mere end 50% under den normale nationale punktafgiftssats.

2. I forbindelse med de reducerede satser forstås ved »små uafhængige bryggerier« et bryggeri, der er juridisk og økonomisk uafhængigt af andre bryggerier, og som benytter lokaler, der er fysisk adskilt fra andre bryggeriers lokaler og ikke drives på licens. Ved

samarbejde mellem to eller flere små bryggerier med en samlet årlig produktion på ikke over 200 000 hl kan disse imidlertid behandles som et enkelt lille uafhængigt bryggeri.

3. Medlemsstaterne påser, at de reducerede satser, de måtte fastsætte, på samme måde finder anvendelse på øl, der leveres på deres område fra små uafhængige bryggerier i andre medlemsstater. De skal navnlig sikre, at ingen enkelt levering fra en anden medlemsstat pålægges større punktafgifter end nøjagtigt tilsvarende nationale produkter.«

Nationale bestemmelser

7 Artikel 4 i direktiv 92/83 er blevet gennemført i tysk ret ved § 2 i lov om afgifter på øl (Biersteuergesetz) af 21. december 1992 (BGBl. 1992 I, s. 2150, herefter »BierStG«), som har følgende ordlyd:

»[…]

2. Uanset stk. 1 reduceres afgiftssatsen for øl fremstillet ved brygning på uafhængige bryggerier med en samlet årsproduktion på under 200 000 hl øl i trin af 1 000 hl indtil 1 000 hl med samme procentsats. […]

3. Ved et uafhængigt bryggeri forstås et bryggeri, der er juridisk og økonomisk uafhængigt af andre bryggerier, og som benytter lokaler, der er fysisk adskilt fra andre bryggeriers lokaler, og ikke brygger øl på licens. […]

4. Bryggerier, som er indbyrdes uafhængige, og hvis samlede årlige produktion ikke overstiger 200 000 hl, kan anses for et bryggeri med henblik på anvendelsen af den reducerede afgiftssats.

[…]«

Tvisten i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

8 Glückauf, som er et anpartsselskab, driver et bryggeri. Det fremgår af indlæggene for Domstolen, at dets årlige ølproduktion ikke overstiger 200 000 hl.

9 I 2005 ejedes kapitalandelene i Glückauf bl.a. af Menz Beratungs- und Beteiligungs GmbH (herefter »Menz«), et selskab efter østrigsk ret, med en selskabsdeltagelse på 3% og af Innstadt Brauerei AG (herefter »Innstadt«), et selskab efter tysk ret, som den største selskabsdeltager, med 48%. Disse to selskaber ejede således tilsammen 51% af kapitalandelene i Glückauf.

10 Kapitalandelene i Innstadt ejedes desuden bl.a. af Ottakringer Brauerei AG (herefter »Ottakringer«), et selskab efter østrigsk ret, med 49%, samt af Menz med 30,7%. S. Menz var både bestyrelsesformand i Ottakringer og administrerende direktør i Menz.

11 Ottakringers moderselskab og hovedaktionær var desuden Getränke Holding AG, et selskab efter østrigsk ret. Kapitalandelene i sidstnævnte ejedes med ca. 81% af familierne Wenckheim (ca. 65%) og Menz (ca. 16%). Det følger af Ottakringers vedtægter, at i tilfælde af stemmelighed mellem de to bestyrelsesmedlemmer C. Wenckheim og S. Menz er bestyrelsesformanden S. Menz' stemme afgørende.

12 Ifølge forelæggelsesafgørelsen indgik Innstadt som associeret virksomhed i Ottakringers koncernregnskab både efter International Financial Reporting Standards (IFRS) og i henhold til den østrigske handelslov, hvor Innstadts kapitalandel i Glückauf er angivet til 48%.

13 Det er ubestridt, at Innstadt og Ottakringer, hvis fælles årlige produktion oversteg 200 000 hl, i løbet af den i hovedsagen omhandlede periode ikke optrådte på markedet sammen med Glückauf. Der var ikke mellem disse bryggerier blevet indgået nogen prisaftaler, licensaftaler eller resultatoverførselsaftaler. Det er desuden ubestridt, at de var aktive på de forskellige regionale markeder med forskellige kundekredse og assortimenter af drikkevarer. Disse virksomheder havde ikke foretaget nogen form for fælles reklamefremstød.

14 Hauptzollamt fandt i første omgang, at Glückauf var et bryggeri, som var uafhængigt af Innstadt såvel som af Ottakringer og anvendte over for Glückauf en reduceret punktafgift på øl i overensstemmelse med § 2, stk. 2, i BierStG. Efter at have erfaret, at selskabet Menz siden 2001 havde ejet 3% af kapitalandelene i Glückauf, fandt

Hauptzollamt, at sidstnævnte var økonomisk afhængig af Ottakringer, og tilsendte Glückauf en efteropkrævning på differencen mellem det beløb, som skyldtes i reduceret punktafgift, og det beløb, som var baseret på den normale afgiftssats.

15 Glückauf påklagede denne afgørelse uden resultat og anlagde herefter sag til anfægtelse af den nævnte efteropkrævning ved Thüringer Finanzgericht. Glückauf gjorde gældende, at kriteriet økonomisk uafhængighed skulle fortolkes i lyset af formålet med direktiv 92/83 og de omhandlede virksomheders adfærd på markedet. Der ville således kun være tale om økonomisk afhængighed i den foreliggende sag, dersom de virksomheder, som er forbundne via en fælles selskabsdeltagelse, som ejes af en tredjemand, optrådte og agerede på markedet som én virksomhed.

16 Thüringer Finanzgericht har rejst spørgsmålet, om Hauptzollamts afslag på at anvende den reducerede punktafgift i § 2, stk. 3, i BierStG er i overensstemmelse med artikel 4 i direktiv 92/83. Ifølge Thüringer Finanzgericht kan ingen af aktionærerne i Glückauf direkte samle flertallet af stemmerettighederne i dette selskab og er heller ikke i stand til at udøve en bestemmende indflydelse på selskabet på grundlag af kontraktlige aftaler. Den forudsatte afhængighed, som Hauptzollamt har henvist til, foreligger kun via en tredjemands deltagelse, således at tvisten i den foreliggende sag kun omhandler kriteriet »økonomisk uafhængighed«.

17 Den forelæggende ret har rejst spørgsmålet, om det nævnte kriterium respekteres i tilfælde af personlige bånd uden nogen direkte deltagelse, som gør det muligt for en tredjemand at deltage i beslutninger, som træffes inden for et bryggeri. Den forelæggende ret har i denne forbindelse anført, at en fortolkning af uafhængighedsbegrebet, som udelukkende begrænses til en analyse af bryggeriernes adfærd på markedet, ikke er fyldestgørende. Eftersom afhængighedsforhold mellem forskellige bryggerier ifølge den forelæggende ret kan følge ikke blot af økonomiske strukturer, men ligeledes af juridiske strukturer, må den kombinerede virkning af kriterierne juridisk uafhængighed og økonomisk uafhængighed undersøges.

18 Thüringer Finanzgericht har under disse omstændigheder besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Skal kriterierne juridisk og økonomisk uafhængighed som omhandlet i artikel 4, stk. 1, i […] direktiv 92/83 i forbindelse med anvendelsen af de reducerede afgiftssatser henset til direktivets betragtninger fortolkes således, at der kun skal antages at foreligge en økonomisk afhængighed mellem i øvrigt juridisk uafhængige bryggerier, såfremt de pågældende bryggerier ikke kan optræde som konkurrenter på markedet uden indbyrdes indflydelse, eller er alene den reelle mulighed for, at der kan udøves indflydelse på bryggeriernes forretningstransaktioner, tilstrækkelig til, at uafhængighedskriteriet ikke er opfyldt?«

Om det præjudicielle spørgsmål

19 Med det præjudicielle spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om betingelsen i artikel 4, stk. 2, i direktiv 92/83 — hvorefter et bryggeri skal være juridisk og økonomisk uafhængigt af andre bryggerier — med henblik på anvendelsen af den reducerede punktafgiftssats på øl, skal fortolkes således, at kriteriet økonomisk uafhængighed mellem bryggerier, som er juridisk uafhængige, udelukkende vedrører bryggeriernes adfærd på markedet, eller om et sådant kriterium ikke længere er opfyldt, så snart en person reelt har mulighed for at udøve indflydelse på bryggeriernes forretningstransaktioner.

20 For at besvare det forelagte spørgsmål er det nødvendigt at undersøge begrebet »bryggeri, som er juridisk og økonomisk uafhængigt af andre bryggerier« som omhandlet i artikel 4, stk. 2, i direktiv 92/83.

21 Det bemærkes indledningsvis, at det fremgår af såvel tredje betragtning til direktiv 92/83 som af overskriften til direktivet, at det med henblik på at sikre et velfungerende indre marked tilsigter at fastlægge fælles definitioner for alle de omhandlede varer, og at det indgår i en strukturharmoniseringspolitik vedrørende punktafgifterne på alkohol og alkoholholdige drikkevarer. For at sikre en ensartet anvendelse af dette direktiv skal de begreber, der anvendes i direktivet, fortolkes uafhængigt ud fra ordlyden af de omhandlede bestemmelser samt direktivets formål (jf. analogt dom af 1.4.2004, sag C-389/02, Deutsche See-Bestattungs-Genossenschaft, Sml. I, s, 3537, præmis 19, og af 30.3.2006, sag C-495/04, Smits-Koolhoven, Sml. I, s. 3129, præmis 17).

22 I overensstemmelse med artikel 4, stk. 1, i direktiv 92/83 kan medlemsstaterne for øl, der brygges af små uafhængige bryggerier, som ikke producerer mere end 200 000 hl øl om året, anvende reducerede punktafgiftssatser, forudsat at de reducerede satser ikke ligger mere end 50% under den normale nationale punktafgiftssats.

23 Artikel 4, stk. 2, præciserer, at der ved et lille uafhængigt bryggeri forstås et bryggeri, der er juridisk og økonomisk uafhængigt af andre bryggerier, og som benytter lokaler, der er fysisk adskilt fra andre bryggeriers lokaler, og ikke drives på licens. Denne bestemmelse angiver ligeledes, at når to eller flere små bryggerier samarbejder, og deres samlede årlige produktion ikke overstiger 200 000 hl, kan disse bryggerier behandles som ét lille uafhængigt bryggeri.

24 Det fremgår således af ordlyden af artikel 4 i direktiv 92/83, at et bryggeri, som ønsker at drage fordel af den reducerede punktafgiftssats på øl, skal opfylde to betingelser, nemlig

en kvantitativ betingelse, som vedrører dets årlige maksimumsproduktion af øl, og en kvalitativ betingelse, som omhandler dets uafhængighed af andre bryggerier.

25 I henhold til betragtning 7 og 17 til direktiv 92/83 er det hvad angår øl fremstillet i små uafhængige bryggerier nødvendigt at finde fælles løsninger, som gør det muligt for medlemsstaterne at anvende reducerede punktafgiftssatser for disse produkter, men disse satser må ikke føre til konkurrencefordrejning i det indre marked.

26 Det følger heraf, at direktiv 92/83 tilsigter at undgå, at en sådan reduktion af punktafgiften indrømmes bryggerier, hvis størrelse og produktionskapacitet kan ligge til grund for fordrejninger på det indre marked. Under disse omstændigheder tilsigter kriterierne juridisk uafhængighed og økonomisk uafhængighed fastsat i dette direktivs artikel 4, stk. 2, at sikre, at enhver form for økonomisk eller juridisk afhængighed mellem bryggerier bevirker, at den skattefordel, som den reducerede punktafgiftssats på øl udgør, ikke kan anvendes.

27 Efter denne bestemmelse er det følgelig et krav, henset til formålet med direktiv 92/83, at små bryggerier, hvis årlige ølproduktion er under 200 000 hl, reelt er uafhængige af andre bryggerier både hvad angår deres juridiske og økonomiske struktur og hvad angår deres produktionsstruktur, når de benytter lokaler, der er fysisk adskilt fra andre bryggeriers lokaler, og ikke drives på licens.

28 I denne forbindelse indebærer begrebet »bryggeri, som er juridisk og økonomisk uafhængigt af andre bryggerier« som omhandlet i artikel 4, stk. 2, i direktiv 92/83, at det må undersøges, om der mellem de omhandlede bryggerier består et juridisk afhængighedsforhold, bl.a. hvad angår ledelsen af bryggerierne eller hvad angår ejerskabet af kapitalandele eller stemmerettigheder, eller om der består et økonomisk

afhængighedsforhold, som kan påvirke de nævnte bryggeriers mulighed for at træffe kommercielle beslutninger på selvstændig vis.

29 Det bemærkes desuden, at formålet med uafhængighedskriteriet er at sikre, at denne reducerede punktafgift faktisk kommer bryggerier, hvis størrelse er et handicap, til gode, og ikke bryggerier, der tilhører en stor koncern. Under disse omstændigheder er der for ved anvendelsen af artikel 4, stk. 2, i direktiv 92/83 kun at tilgodese de bryggerier, der reelt er juridisk og økonomisk uafhængige, behov for at sikre sig, at uafhængighedsbetingelsen ikke omgås af rent formelle årsager, og navnlig ved juridiske konstruktioner mellem forskellige små bryggerier, som angiveligt er uafhængige, men som i realiteten udgør en økonomisk koncern, hvis produktion overstiger de grænser, som er fastsat i artikel 4 i direktiv 92/83 (jf. analogt dom af 29.4.2004, sag C-91/01, Italien mod Kommissionen, Sml. I, s. 4355, præmis 50).

30 I hovedsagen er den nationale domstol gået ud fra den forudsætning, at Glückauf er juridisk uafhængigt af andre bryggerier, herunder Innstadt, Ottakringer og Menz. Med sit spørgsmål ønsker domstolen oplyst, om bedømmelsen af kriteriet økonomisk uafhængighed udelukkende er baseret på de omhandlede bryggeriers faktiske adfærd på markedet, eller om det i modsat fald er tilstrækkeligt for, at det fastslås, at dette økonomiske kriterium ikke er opfyldt, at en og samme person kan udøve en indflydelse på bryggeriernes forretningstransaktioner.

31 Det bemærkes herved, at begrebet »økonomisk uafhængighed« som omhandlet i artikel 4, stk. 2, i direktiv 92/83, som det fremgår af denne doms præmis 28, og som Kommissionen har understreget i sine skriftlige indlæg, henviser til det omhandlede bryggeris mulighed for at træffe kommercielle beslutninger på selvstændig vis.

32 I hovedsagen har den forelæggende ret præciseret, at S. Menz, som er indehaver af bestyrelsesmandater i Ottakringer og Menz, er i stand til at udøve en indflydelse på de kommercielle beslutninger, som træffes i Glückauf, via Innstadt, Ottakringer og Menz.

Ifølge den forelæggende ret har S. Menz — henset til strukturen af selskabsdeltagelserne i disse forskellige bryggerier og ordningen vedrørende stemmerettigheder i Ottakringer — selv om han ikke har nogen direkte selskabsdeltagelse i Glückauf, reelt mulighed for at udøve en indflydelse på sidstnævnte selskabs forretningstransaktioner og kan sørge for, at der er et sammenfald hvad angår interesser og vedtagelse af beslutninger mellem dette selskab og Innstadt og Ottakringer.

33 En situation som den, der foreligger i hovedsagen, som er kendetegnet ved, at der mellem forskellige bryggerier findes strukturelle bånd i form af selskabsdeltagelser og stemmerettigheder, og som bevirker, at en og samme person, som varetager en ledelsesfunktion i flere af de omhandlede bryggerier, er i stand til, uafhængig af sin faktiske adfærd, at udøve en indflydelse på disse bryggeriers vedtagelse af kommercielle beslutninger, udelukker, at disse bryggerier kan anses for indbyrdes økonomisk uafhængige som omhandlet i artikel 4, stk. 2, i direktiv 92/83.

34 Henset til, at Innstadt og Ottakringer ifølge den forelæggende ret producerer mere end 200 000 hl øl om året, vil den omstændighed, at Glückauf indrømmes en reduceret punktafgiftssats på øl, være i strid med betingelsen vedrørende den årlige produktion af øl, som er fastsat i direktivets artikel 4, stk. 1.

35 Hvad angår en eventuel betydning af de omhandlede bryggeriers adfærd på markedet med henblik på at fastlægge deres økonomiske uafhængighed bemærkes for det første, at artikel 4, stk. 2, i direktiv 92/83 vedrører bryggeriernes juridiske og økonomiske struktur uden udtrykkeligt at henvise til bryggeriernes adfærd på markedet. For det andet, som Kommissionen har anført, er de i hovedsagen omhandlede bryggeriers tilstedeværelse på forskellige markeder med forskellige produktsortimenter ikke ensbetydende med, at de nævnte bryggerier er indbyrdes økonomisk uafhængige, idet dette forhold tværtimod kan være udtryk for en bevidst strategi, som er blevet truffet af koncernledelsen med henblik på at undgå eller mindske en intern konkurrence inden for koncernen.

36 Henset til det ovenstående skal det forelagte spørgsmål besvares med, at artikel 4, stk. 2, i direktiv 92/83 skal fortolkes således, at en situation, som er kendetegnet ved, at der findes strukturelle bånd i form af selskabsdeltagelser og stemmerettigheder, og som bevirker, at en og samme person, som varetager en ledelsesfunktion i flere af de omhandlede bryggerier, er i stand til, uafhængig af sin faktiske adfærd, at udøve en indflydelse på disse bryggeriers vedtagelse af kommercielle beslutninger, udelukker, at disse bryggerier kan anses for indbyrdes økonomisk uafhængige.

Sagens omkostninger

37 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Fjerde Afdeling) for ret:

Artikel 4, stk. 2, i Rådets direktiv 92/83/EØF af 19. oktober 1992 om harmonisering af punktafgiftsstrukturen for alkohol og alkoholholdige drikkevarer skal fortolkes således, at en situation, som er kendetegnet ved, at der findes strukturelle bånd i form af selskabsdeltagelser og stemmerettigheder, og som bevirker, at en og samme person, som varetager en ledelsesfunktion i flere af de omhandlede bryggerier, er i stand til, uafhængig af sin faktiske adfærd, at udøve en indflydelse på disse bryggeriers vedtagelse af kommercielle beslutninger, udelukker, at disse bryggerier kan anses for indbyrdes økonomisk uafhængige.

Underskrifter